

rikanske symposiebidrag omkring hovedemnet 'den ny amerikanske fødevarepolitik'. Behandlingen er ret stærkt knyttet til landbrugets politiske institutioner. Der gives et mangfoldigt og - forekommer det kompetent billede af problemerne omkring US amerikansk landbrugs-politik. En del amerikanske landbrugsforhold forstås bedre efter læsning af bogen, men det er i hvert fald for geografer ret specielt behandlet.

Sofus Christiansen

Paul Cloke: Key settlements in rural areas.

Methuen, London 1979. 259 s., 13x21 cm, £ 4.95.

Her foreligger nu et forskningsbidrag til de geografer, planlæggere og politikere, der beskæftiger sig med etableringen af servicecentre i rurale områder, hvad enten det drejer sig om områder under pres eller om perifere, tyndt befolkede distrikter, hvor store disse centre skal være under de og de forhold, og hvor omfattende et funktionssæt, de skal indeholde, og hvorvidt de også skal indeholde industrielle arbejdspladser. Bogen giver først et teoretisk oplæg, der kan forstås af enhver, og som bl.a. indeholder anvisning på beregning af et ruralitetsindex. Derefter går man i detaljer med en specialundersøgelse af to vidt forskellige grevskaber, Warwickshire, der er under pres fra det industrielle West-Midland, og Devonshire, der er et tyndt befolket og afsides liggende distrikt. Det drejer sig således om to vidt forskellige problemer og tilsvarende løsningsmodeller. Bogen forekommer at være et værdifuldt bidrag til stu-

Stephen Gale & Gunnar Olsson (edit.): Philosophy in Geography. Theory and Decision Library, Vol. 20. D. Reidel Publishing Company, Dordrecht, Boston, London 1979, 469 s., 16x23 cm, \$ 39.95.

Ikke mindre end 21 forfattere har bidraget med artikler til denne brogede samling. Man skal nemlig ikke lade sig lokke for meget af ordet filosofi i titlen eller modsat lade sig skræmme, for efter anmelderens opfattelse er selv filosofien i nogen grad trængt i baggrunden til fordel for den geografiske teori og dens udtryksformer i modeller og matematiske formler. Men på den anden side er det korrekt, at det er en omfattende indføring i de tanker og begreber, der i dag rører sig i socialgeografien, og som de kommer til udtryk inden for en række praktiske sider af den geografiske videnskab, fx i selve karakteren i og baggrunden for beslutningsprocessen i den private såvel som i den offentlige sektor. Af filosofien er der nok tilbage et par behandlinger af dialektikken og videnskabsideologien og den måde, vi meddeler os til hinanden på (og eventuelt misforstår hinanden). Af de mange spredte emner kan nævnes konstruktionen af en imput-model, en om teorien for den spatiale interaktion og en om landskabsopfattelsen og symbolikken i landskabet. Der er nok ingen navne nævnt i denne korte anmeldelse, men det er en fornem samling af geografer, der her giver udtryk for de tanker og for den forskning, der optager dem, og som de fordyber sig i.

Viggo Hansen

Reinhard Stewig (udg.): Probleme der Länderkunde.

Wege der Forschung, Band CCCXCI. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1979. 307 s., 13x20 cm.

Udgiveren har samlet 21 artikler om Länderkunde, spændende fra 1915

til 1978, således at 13 af disse er skrevet før 1969, da emnet Länderkunde blev aktualiseret ved et "studenteroprør" imod det ved Deutsche Geographentag i Kiel dette år. Artiklerne er tænkt som grundlag for og bidrag til diskussionen om, hvorvidt Länderkunde, der her betragtes som synonymt med Regionalgeographie, skal have sin fortsatte berettigelse som skolefag, idet det stadig stigende antal publikationer under denne betegnelse antyder en succes, eller om studenteroprøret skal have konsekvenser, til trods for at den forventede metodiske diskussion stort set udeblev i fagkredse. Länderkunde-metoden er blevet skældt ud for at være encyklopædisk, statisk, deskriptiv og meget andet, opfattelser, som udgiveren mener at kunne tilbagevise ved læsningen af de her aftrykte artikler af A. Hettner, Spethmann, Gradman o.a. Bidragene efter 1969 erkender fagets problemer og går ind i diskussionen med et mere eller mindre enigt krav om at bevare Länderkunde, men gøre emnet mere problemorienteret og lægge mere vægt på en kvalificering, kvantificering og en klassifikation af den store datamængde, der står til rådighed. En sådan løsningsmodel fremhæves af W. Storkebaum, mens andre henviser til studiet af økosystemer. Som eneste ikke-tysker er indkaldt J.H. Paterson, der skriver om problemer og fremskridt i det anglo-amerikanske rum, hvori han tilføjer en række aspekter, der viser den britiske opfattelse af regionalgeografien.

Viggo Hansen

Fridlev Skrubbeltrang: Det danske Landbosamfund 1500-1800.

Den danske historiske Forening, København 1978, 480 s., person- og fagregister, 18x25 cm, Kr. 92,-.

I 1940 kom Skrubbeltrangs disputats Husmand og Inderste, der behandlede det indtil da oftest over-

sete og forsømte jordløse landbo-samfunds forhold på Sjælland. Nu er så turen kommet til fæstebønderne, og undersøgelsen er udstrakt til hele landet, rækkende fra senmiddelalder til landboreformernes afslutning. Det er fæstebøndernes situation som en talstærk men politisk kun lille brik i magtspillet mellem konge, adel og kirke, der sættes i centrum, som det offer bondestanden var for de tre århundreders skiftende jordlovgivning og godspolitik, og ingen anden dansk forsker end Skrubbeltrang kunne have præsteret at fremlægge en så omfattende viden om danske landboforhold, som det her er tilfældet. Samtidig føler man endda, at han under udarbejdelsen har måttet lægge stærke bånd på sig selv, for at behandlingen ikke skulle blive for omfattende og måske derved miste i overskuelighed. Denne selvdisciplin er forsåvidt lykkedes over al måde, som der er kommet en overordentlig læseværdig fremstilling ud af anstrengelserne, hvorved dette "livsværk" ikke blot henvender sig til fagkolleger blandt historikere og landbrugsøkonomer, men til en langt videre kreds af forskere og lægmand.

Stoffet lægges kronologisk frem i 6 afsluttede kapitler: Senmiddelalder og reformationstid, tiden frem til enevælden, enevældsperioden til 1720, tiden 1720-60, landboreformperioden og tilbageblik, og behandlingen inden for de enkelte kapitler følger nogenlunde samme linie med fæstevæsenet som det centrale punkt. På denne måde er det muligt at læse et enkelt kapitel for sig, såfremt man er særligt interesseret i denne periode. Som selv ikke værende historiker, føler anmelderen sig i godt selskab og fornemmer, at danske landboforhold hermed har fået den omend ikke udtømmende så dog alsidige og gennemgribende behandling, der vil blive stående som

den bedste lang tid frem.

Indirekte er det også historien om et landbrugssamfund uden væsentlige fremskridt gennem de 300 år i henseende til dyrkningsteknik og forbedringer inden for planteavl og husdyrbrug helt frem til landboreformerne. Intet steds fornemmer man, at herrestanden har gjort noget for at forbedre landbrugsdriften blandt fæstebønderne, ja knap nok i selve hovedgårdsdriften, hvor det først sent indførte koppelbrug er det eneste tegn på, at storbesiddelsen på et tidspunkt har fået en landbrugsfaglig kontakt med kredse, der ligger lidt uden for dens egen snævre horisont. Man fornemmer, at Danmark indtil nybruddet efter 1750 hørte hjemme i periferien af Europa, og at de udefra kommende impulser nærmest var indskrænket til åndelige materier og til at acceptere datidens nye moderetninger inden for arkitektur, indbo og klæder. For landbrugsfaglige forbedringer var der hverken interesse eller økonomisk blik.

Viggo Hansen

Robert M. Newcomb: Planning the Past.

Historical landscape Resources and Recreation. Studies in Historical Geography.

Dawson/Archon Books. Folkstone & Hamden 1978, 255 s., 13x22 cm, E 8.00

Interessen for at indsamle oplysninger om historiske mindesmærker og levn kan i Danmark føres helt tilbage til præsteindberetningerne til Ole Worm 1625-42. Denne interesse forblev dog en finkultur i Danmark, indtil de lokal- og amtshistoriske foreninger begyndte at dukke op rundt omkring og udsende årbøger i begyndelsen af dette århundrede. De forbavsende store medlemsskarer, der meldte sig - ikke blot som læsere af egens fortid, men som forfattere til historiske bevidnelser efter

at have grundigt studeret foreliggende arkivmateriale - bevidner den store interesse for fortidens bevidnelser og levn. Allerede da var der også kredse blandt naturforskerne, der gik stærkt ind for bevarelsen af egenartede naturlandskaber, og i 1911 stiftedes Danmarks Naturfredningsforening. Der skulle dog gå adskillige år, inden den første naturfredningslov var en realitet i 1937.

Den stigende urbanisering og dermed forbundne voksende mobilitet efter 2. verdenskrig nødvendiggjorde mere intense anstrengelser for dels at bevare naturen og dels at skaffe den almindelige befolkning øget adgang til denne med rekreative mål for øje. Bestræbelserne manifesterede sig efterhånden ikke alene i en række love, men gav sig også udslag i et antal publikationer, dels fra statsligt hold og dels fra universiteter og forskningsinstitutioner. På dette område var ikke mindst det geografiske institut ved Århus universitet førende, og det er med denne forskningstradition som baggrund, at man må se Robert Newcombs arbejde. Forfatteren var i en årrække knyttet til Århus universitet, hvor han havde en fortrinlig kollega i Frits Hastrup, og hvor han specialiserede sig i en udforskning af sporene af fortidens levn i landskabet, og en række mindre arbejder illustrerer hans indsats på dette punkt.

Behandlingen af dette emne i Planning the Past deler sig ligeledes mellem Danmark, England og U.S.A. (med Canada) og beskæftiger sig med såvel landskaber som "byskaber". Man kan nærmest betegne bogen som en velskrevet, fylldig lærebog i de pågældende landes lovgivning inden for naturfredning og rekreation, den nationale og folkelige baggrund herfor og dens muligheder i fremtidens samfund. Titlen er ikke blot meget slående, men også et udtryk